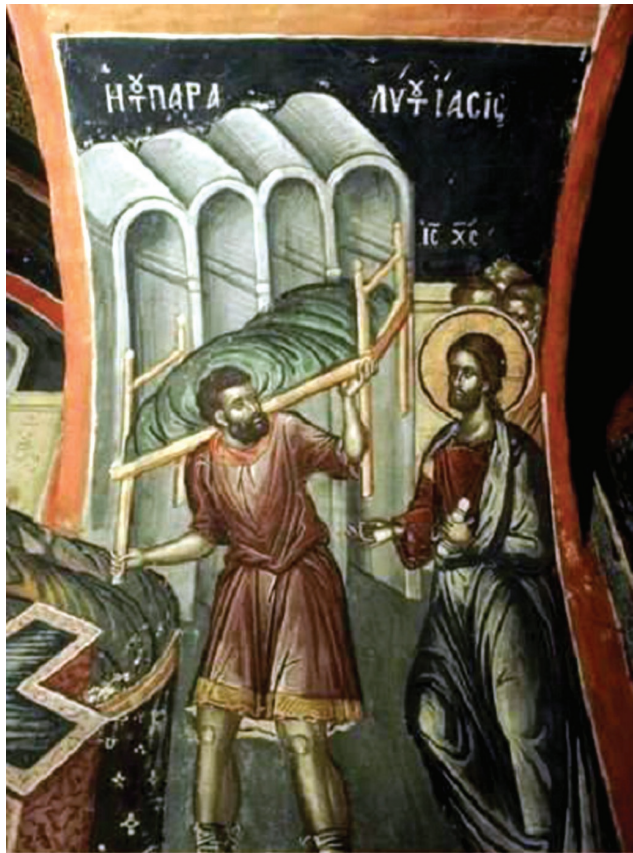

Ἑσπέρωσι

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

- Ἑσπέρωσι, Μέγα Προκείμενον...
- Θεολογικὴ ἀλήθεια καὶ ἀλήθεια γιὰ τὸν Θεό
- Σὲ ἀναμονή
- Μυστικός 1980
- Ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας κήρυγμα γεγονότων

115

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ
ΜΑΡΤΙΟΣ
2011

ἐπίγνωση 2

Ἐσπέρας, Μέγα Προκείμενον...

(ἢ, τῆς κυρα-Σαρακοστῆς τὰ εισόδια)

Τὸ μενεξελὶ δειλινὸ, ἡ μεγάλη καμπάνα τοῦ πρώτου κατανουκτικῶ ἔσπερινου, κι ὕστερα ἡ μικρὴ σύναξη τῶν πιστῶν, τῶν ὄσων πιστῶν, πού περιμένουν μὲ τὸ ἄκουσμα τοῦ Μεγάλου Προκειμένου νὰ δοῦν κι ἐφέτος νὰ εἰσοδεύει ἡ Κυρὰ-Σαρακοστή. Σοβαρὴ, σιωπηλὴ, μὲ τὸ λιπώ-σαρκο κορμί της νὰ κινεῖται ἀνάλαφρα μέσα στὸ νυχτωμένο ναό, πού εὐωδιάζει θυμίαμα, μελισσοκέρι καὶ τὸ ἄρωμα πού ἔμεινε ἀπὸ τὴν πρωϊνὴ τῆ λειτουργία. Ποιὸς ξέρει, ἴσως νὰ τὸ ἀναδίνει κι ὁ Ἄμνος τῆς Προηγιασμένης πού περιμένει πάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα «σφαγισθῆναι καὶ δοθῆναι εἰς βρώσιν τοῖς πιστοῖς» (Χερουβικὸ Μ. Σαββάτου)...

Ἐσπέρας προκείμενον, λοιπὸν, «Μὴ ἀποστρέψεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ παιδός σου ὅτι θλίβομαι...» Οἱ στίχοι ἀκτινοβολοῦν μὲ ἀκρίβεια στὶς ψυχὲς τὸ Φῶς τῆς Ἀναστάσεως, πού ἂν καὶ ἀργεῖ, ἀχνοφέγγει στὸ βάθος τοῦ χρόνου, τοῦ χρόνου πού ἄρχισε νὰ ντύνεται ἀπὸ ἀπόψε τὰ μῶβ τοῦ πένθους. Μέχρι νὰ σκορπίσουν οἱ δάφνες καὶ τὰ ἄνθη τοῦ Μ. Σαββάτου στὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός...», μαζί μὲ τὸ Φωτεινὸ, τὸ ἀνοιξιὰτικο χαμόγελο. Μέχρι τότε ὁμως...

Μέχρι τότε ὁ δρόμος εἶναι μακρὺς καὶ ἀνηφορικός. Κάπου κάπου, σιμὰ στὰ βράδια τῶν Χαιρετισμῶν, στὰ χαρμολυπικὰ τὰ Σάββατα καὶ τὶς λυρικότατες τὶς Κυριακὲς, ξαποσταίνουμε, ὡς τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς πού θ' ἀκουστεῖ καὶ πάλι τὸ Μέγα Προκείμενο, θὰ περάσει ἀπὸ ἐμπρός μας ξανὰ ἡ Κυρὰ-Σαρακοστή, γιὰ νὰ μᾶς θυμίζει τὴν παρουσία της κι ἐμεῖς θὰ φυτέψουμε στὴν ψυχὴ μας ἄλλον ἕναν σπόρο ὑπομονῆς, καθὼς θὰ συλλαβίζουμε τὴν εὐχὴ τοῦ ἀγίου τῆς Κατανύξεως, τοῦ ὁσίου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου. «Ναί, Κύριε, πνεῦμα ὑπομονῆς χάρισαί μοι...»

Ὅταν μὲ τὴ Νύχτα πού ἔρχεται, ἐπιστρέφουμε στὰ σπιτὰ μας, νοιώθουμε νὰ μᾶς συντροφεύει ἡ Κυρὰ-Σαρακοστή καὶ νὰ θρονιάζεται σὲ περὶσωπη θέση, ἀφοῦ μαζεύει ὅλα τὰ ἐδέσματα τῆς Τυριῆς καὶ μᾶς

θυμίσει τὸ τραγούδι ποῦ τὸ ἔλεγαν οἱ παλιῆς οἱ γιαγιές, ποῦ σήμερα δὲν ὑπάρχουν πιά καὶ μόνο τὰ λόγια τους περπατοῦν ἀνάμεσά μας, ὅπως οἱ σεβάσμιοι ἴσκιοι τους...

Πάει οὐ κριάτους πῆθανι / ψυχουμαχάει κι οὐ τύρους / κι παίρ-
νει τὴ περηφανιά οὐ σκόρδους κι οὐ κρουμύδους.

Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ἀφοῦ μᾶς σερβίρει τὰ εὐώδη νησιτίσιμα καὶ ντύσει τὸ σῶπιτι μὲ τῆς χαρμολύπης τὸν χιτῶνα, μᾶς δείχνει στὸ Εἰκονοστάσι τὴ Σταύρωση καὶ τὴν εἰς Ἄδου Κάθοδο τοῦ Κυρίου, γιὰ νὰ μᾶς φιλέψει τὴν ἐλπίδα, ὅπως ὁ παπαῆς τὸ ἀντίδωρο στὴν Προηγιασμένη...

Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς
π. Κωνσταντῖνος Καλλιανός

Θεολογική ἀλήθεια καὶ ἀλήθεια γιὰ τὸν Θεό

Ἡ θεραπεία ἐνὸς παραλύτου στὴν Καπερναούμ

(Μάρ β' 1-12)

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, (β') ¹ ... εἰσῆλθε πάλιν (ὁ Ἰησοῦς) εἰς Καπερναούμ ... καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστιν. ² καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

³ Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. ⁴ καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσει αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. ⁵ ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ· Τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

⁶ Ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. ⁷ Τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός; ⁸ καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; ⁹ τί ἐστὶν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ· Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν· Ἐγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; ¹⁰ ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας – λέγει τῷ παραλυτικῷ. ¹¹ Σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

¹² Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν λέγοντας ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἶδομεν.

Ἀντιμέτωπο μὲ ἓνα πανίσχυρο κατεστημένο ἐμφανίζει τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα τῆς δεύτης Κυριακῆς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τὸν Ἰησοῦ. Μὲ τὸ κατεστημένο ἐκεῖνο ποὺ διαμορφώνουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζονται ὡς εἰδικοί πάνω σὲ ἓνα θῆμα καὶ ὑπεραμύνονται μὲ τέτοιο φανατισμὸ τῆς ἀλήθειας ποὺ νομίζουν ὅτι κατέχουν, ὥστε τοὺς εἶναι ἀδύνατο νὰ πιστέψουν ἀκόμη καὶ τὴν πραγματικότητα ποὺ βλέπουν μὲ τὰ ἴδια τους τὰ μάτια.

Σύμφωνα μὲ τὴν περικοπὴ, ὁ Ἰησοῦς κήρυττε σὲ κάποιον σῶιτι τῆς Καπερναοῦμ καὶ εἶχε μαζευτεῖ τόσος κόσμος, ὥστε κανεὶς δὲν μποροῦσε πιά νὰ τὸν πλησιάσει. Κάποιοι ἄνθρωποι ποὺ μετέφεραν ἓναν παραλύτο, ὅταν διαπίστωσαν ὅτι ἦταν ἀδύνατο νὰ προσεγγίσουν μὲ ἄλλον τρόπο τὸν Ἰησοῦ, δὲν δίστασαν νὰ ἀνοίξουν μιὰ τρύπα στὴν ὄροφῆ τοῦ σπιτιοῦ καὶ νὰ κατεβάσουν μὲ σχοινιά τὸν παραλύτο μπροστά του γιὰ νὰ τὸν θεραπεύσει. Ὁ Ἰησοῦς, βλέποντας τὴ μεγάλη πίστη τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ἀπευθύνεται στὸν παραλύτο λέγοντας: Οἱ ἁμαρτίες σου συγχωροῦνται. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ φράση ὅμως εἶναι ποὺ πυροδοτεῖ τὴν ἀντίδραση τῶν ἀνθρώπων γιὰ τοὺς ὁποίους ἔγινε λόγος παραπάνω. Πρόκειται στὴ συγκεκριμένη περίπτωση γιὰ τοὺς «γραμματεῖς», τοὺς μορφωμένους, δηλαδή, ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ὡς κύριο ἔργο τους τὴ μελέτη, ἀνάλυση καὶ ἐρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς· κάτι σὰν τοὺς σημερινούς θεολόγους. Πρόκειται γιὰ ἀνθρώπους ποὺ ἄσπρισαν τὰ μαλλιά τους στὴ μελέτη τῶν ἱερῶν κειμένων καὶ πίστευαν ὅτι γνώριζαν πιά τὰ πάντα γιὰ τὸν Θεό. Εἶχαν ἀναπτύξει μιὰ ἀπὸ κάθε ἄποψη ὀλοκληρωμένη καὶ τεκμηριωμένη διδασκαλία γιὰ τὸν Θεὸ ποὺ δὲν φαινόταν νὰ χάνει ἀπὸ πουθενά, δὲν μποροῦσε νὰ κλονιστεῖ μὲ τίποτε. Εἶχαν μιὰν ἀπάντηση γιὰ κάθε ἐρώτημα, μποροῦσαν νὰ βροῦν λύση σὲ κάθε πρόβλημα ποὺ τοὺς ἔφεταν· κάτι σὰν τοὺς σημερινούς γεροντάδες. Καὶ τώρα, ὅλο αὐτὸ τὸ οἰκοδόμημα, ποὺ τόσα χρόνια μὲ τόσο κόπο ἔστηναν, ἔρχεται νὰ τοὺς τὸ γκρεμίσει ἓνας νεαρὸς ραββῖνος μὲ τὴ φράση «Οἱ ἁμαρτίες σου συγχωροῦνται».

Τὸ γεγονός ὅτι ἓνας ἄνθρωπος, χρόνια παράλυτος, μπορεῖ καὶ περπατᾶει τὸ ἀφῆνουν ἐντελῶς ἀσχολίαστο. Αὐτὸ πρὸς τοὺς ἀπασχολεῖ εἶναι τὸ θεωρητικὸ θεολογικὸ ἐρώτημα ἂν ὁ Ἰησοῦς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συγχωρεῖ ἁμαρτίες ἢ ὄχι. Ἄφου ἡ πραγματικότητα εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ αὐτὸ πρὸς πιστεύουν, λάθος εἶναι ἡ πραγματικότητα καὶ ὄχι ἡ θεωρία τους.

Τὸ κεντρικὸ, λοιπὸν, θέμα τῆς περικοπῆς εἶναι ἡ σχέση θεωρίας καὶ ἀλήθειας. Σὲ μιὰ ἀνάλογη κατάσταση μὲ αὐτὴν πρὸς ἀντιμετώπισε ὁ Ἰησοῦς βρέθηκε ἀρκετοὺς αἰῶνες ἀργότερα καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, στὴ μνήμη τοῦ ὁποῖου εἶναι ἀφιερωμένη ἡ δευτέρη Κυριακὴ τῆς Σαρακοστῆς. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 14^{ου} αἰῶνα κάποιοι μοναχοὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος ἐφάρμοζαν μιὰ ὀρισμένη τεχνικὴ ἀσκηση καὶ προσευχῆς μὲ πλήρη ἀπομόνωση ἀπὸ ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα, ὥστε νὰ ἐπιτύχουν μιὰ ἔντονη ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ. «Ἀδύνατον», ὑποστήριζαν οἱ μορφωμένοι θεολόγοι τῆς ἐποχῆς, «ἐφόσον ὁ Θεὸς εἶναι ἀκατάληπτος». Καὶ πάλι ἡ θεωρία ἐρχόταν νὰ ἀμφισβητήσῃ αὐτὸ πρὸς κάποιοι ἄνθρωποι βίωναν ὡς πραγματικὴ ἐμπειρία. Τὴν ὑπεράσπιση τῶν μοναχῶν ἀνέλαβε ὁ Γρηγόριος. Συμφωνεῖ, βεβαίως, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀκατάληπτος, ἐπιμένει ὅμως ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ τὸν γνωρίσῃ, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὸ ἐπιτρέψει καὶ ὁ ἄνθρωπος πληροῖ ὀρισμένες προϋποθέσεις. Ἐτσι ἀναπτύσσει μιὰ θεολογία, ἡ ὁποία βασίζεται στὴ διάκριση οὐσίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ. Ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ παραμένει ἀκατάληπτη, ἡ ἐνεργεία του ὅμως εἶναι καταληπτή. Στόχος τῆς θεολογίας, ἐπομένως δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐξέταση τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἡ προσπάθεια προσέγγισης τοῦ Θεοῦ κατὰ τὶς ἐνεργείες καὶ τὶς σχέσεις του μὲ τὰ δημιουργήματά του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ θεολογία ἀπὸ μιὰ θεωρητικὴ, φιλοσοφικοῦ τύπου, ἐνασχόληση μὲ τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ γίνεται ζῶν καὶ ἐμπειρία, γίνεται μετοχὴ στὶς ἐνεργείες τοῦ Θεοῦ καὶ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴ «φυσικὴ του κατάσταση», ὅπως χαρακτηριστικὰ τόνιζε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, στὴν ἔνωσή του μὲ τὸν Θεό, στὴ θέωση.

Μιά τέτοια προσέγγιση τοῦ Θεοῦ ζητάει ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του. Μιά προσέγγιση ποὺ ἴα βασίζεται στὴν προσωπικὴ τους ἐμπειρία καὶ ὄχι σὲ κάποιες θεωρητικὲς διδασκαλίες ποὺ ἄκουσαν στὰ μαθήματα τῶν ἱεροσκευτικῶν στὸ σχολεῖο. Τὸ ἐρώτημα, βέβαια, εἶναι κατὰ πόσο ὁ σύγχρονος τρόπος ζωῆς ἐπιτρέπει μιὰ ζωντανὴ ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ. Ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς σήμερα ἐλάχιστα περιθώρια ἀφήνει στοὺς ἀνθρώπους γιὰ μιὰ ματιὰ μέσα τους, νὰ σκεφτοῦν καὶ νὰ προβληματιστοῦν πάνω στὸ ρόλο τους ὡς χριστιανῶν καὶ στὸν πραγματικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς τους. Οἱ περισσότεροι περιορίζονται συνήθως στὴν τέλεση κάποιων τυπικῶν ἱεροσκευτικῶν καθηκόντων καὶ ἀφήνουν τὰ μεγάλα προβλήματα στὰ χέρια τῶν εἰδικῶν. Ὅσο λιγότερο ὅμως σκέφτονται οἱ χριστιανοὶ τόσο περισσότερο χωρὸ ἀφήνουν σὲ κάθε λογῆς «αὐθεντίες», οἱ ὁποῖες ἀναλαμβάνουν νὰ σκέφτονται γιὰ τοὺς ἄλλους, νὰ τοὺς περνᾶνε τὶς ὅποιες ἀπόψεις τους, ἔτοιμες καὶ καλὰ διατυπωμένες μέσα ἀπὸ ἓνα σύνθημα, ποὺ μπορεῖ κανεὶς εὐκόλα νὰ τὸ ἀναμασάει καὶ νὰ τὸ διαδίδει. Ἐτσι ὅμως καταντοῦν οἱ ἀνθρώποι ἄβουλα ὄργανα στὰ χέρια αὐτῶν ποὺ ἀναλαμβάνουν νὰ διαμορφώσουν τὴν κοινὴ γνώμη, ὁμαδοποιοῦνται κάτω ἀπὸ ἓνα λάβαρο καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐκστρατεύσουν ἐναντίον σὲ ὅποιονδήποτε τοὺς ὑποδειχτεῖ ὡς ἐχθρὸς. Εὐκόλα ἀντιλαμβάνεται κανεὶς ὅτι, ὅταν κάποιος βρεθῆι σὲ αὐτὴν τὴν κατάσταση, νιώθει τόσο ἀσφαλὴς καὶ κατοχυρωμένος ἀπὸ τὴν κυρίαρχη ἰδεολογία τῆς ἐποχῆς ποὺ ἄλλοι διαμόρφωσαν γι' αὐτόν, ὥστε ὄχι μόνον τὸν Θεὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἀναζητήσῃ καὶ νὰ δεῖ, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴν καθημερινὴν πραγματικότητά μπορεῖ νὰ ἀντιληφθῆι πλεόν σωστά.

Τὸ παραπάνω εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα εἶναι ἓνα προσκλητήριο ἀντίστασης· ἀντίστασης ἀπέναντι σὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ στοχεύουν στὴν πνευματικὴ ἀγκύλωση τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἀπεργάζονται τὴν πνευματικὴ μιξερία καὶ τύφλωση τῶν χριστιανῶν. Εἶναι καιρὸς οἱ πιστοὶ νὰ ἀντισταθοῦν στὴν ἰσοπέδωση ποὺ ἐπιβάλλουν τὰ διάφορα (λεγόμενα) πνευματικὰ περιβάλλοντα καὶ στὴν ὑπεραλωστευμένη θεώρη-

ση τῆς ζωῆς πού ἐπιχειροῦν νά τοὺς περάσουν. Εἶναι καιρὸς νά γίνει σὲ ὅλους συνείδηση ὅτι τὸ «ποίμνιο» τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ πρόβατα· ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους πού σκέφτονται, συζητοῦν, ἀποφασίζουν συνειδητὰ καὶ πρὸ πάντων ψάχνουν. Σὲ μιὰ ἐποχὴ ἀπόλυτου ἀσπρσοανατολισμοῦ καὶ πνευματικῆς ἀποχαύνωσης τὸ κατῆκον τῶν χριστιανῶν γιὰ ἐπαναπροσδιορισμὸ τῆς σχέσης τους μὲ τὸν Θεὸ καὶ ἡ πρὸ συνειδητῆ μαρτυρία τῆς ἐμπειρίας τους ἀπὸ τὴ σχέση αὐτὴ προβάλλει περὶ σσότερο ἐπιτακτικὸ ἀπὸ ποτέ.

Μιλτιάδης Κωνσταντίνου

Σε άναμονή

Μία διαφήμιση έπιμένει να υποστηρίζει πως, «ή ζωή έχει τόν νόημα πού τής δίνεις». Είμαστε άραγε πράγματι σε ήέση να δώσουμε νόημα στη ζωή; Και ποιός ή άξιολογήσει σε τί συνίσταται τόν νόημα; Και όταν έρχεται ό θάνατος, συχνά αίφνίδιος, άρπαχτικός, ίσπεδωτικός, τί σημασία έχει ή όποια νοηματοδότηση; Ο θάνατος μοιάζει σαν να «άδειάζει» τή ζωή άπό κάθε νόημα, ή άναδεικνύει πόσο μάταιο είναι να προσπαθείς να δώσεις νόημα στη ζωή. Άν και τόν παράδειγμα μιās μόνο ζωής πού Φεύγει είναι άρκετό, πού πόν συγκλονιστικά λειτουργεί μιā μεγάλης κλίμακας καταστροφή. Τότε είναι πού γεννιούνται άμείλικτα, άγωνιώδη έρωτήματα για τή ζωή και τόν θάνατο, για τόν κακό και τήν άγαθότητα τού Θεού -άν αύτή ή τελευταία ύπάρχει. Σε τί διαφοροποιείται μιā ζωή με νόημα άπό μιā ά-νόητη ζωή, άν σε μιā μόνο στιγμή άφανίζονται χιλιάδες; Και σε τί συνίσταται ή πρόνοια τού Θεού όταν τόν κακό φαίνεται να κυριαρχεί με τέτοιον άνελέητο τρόπο πάνω στην κτίση; Οί πού πιστοί προσπερνούν τόν παραλογισμό τής πραγματικότητας μεταποσίζοντας όλες τους τίς έλπίδες σε μιā ζωή άφθαρσίας, μετά τόν θάνατο. Οί άγνωστικιστές άποδίδουν τήν καταστροφή στην τυχαιότητα ή στους νόμους τής Φύσης. Οί ήθικιστές άναγινώσκουν πίσω άπό τόν κακό τήν τιμωρία τού κόσμου για τήν ήθική του κατάπτωση και οί δεισιδαίμονες έπιχαίρουν για τήν έπίσπευση τού τέλους τού κόσμου και τή δικαίωση τών προσδοκιών τους.

Όμως τόν κακό είναι παρά-λογο, δέν έρμηνεύεται. Πλήττει τήν ζωή πού είναι λογική. Καταργεί κάθε πρόταση νοήματος. Κάθε φορά πού ό άνθρωπος προσπαθεί να βρει τήν αίτία τού κακού, ύποσώπει σχεδόν ύποχρεωτικά σε κατηγορίες ανθρώπινης δικαιοσύνης και κρίσεως, ζυγιάζει τόν κακό με άνταποδοτικά σταθμίσματα -και τόν καλό έπίσης. Μοιράζει τήν άγαθότητα τού Θεού κατά τόν μέτρο τής δικής του αντίληψης για τήν άρετή και τήν άμαρτία. Δηλαδή, έρμηνεύει τόν κακό με όρους ήθικής ή ψυχολογίας, άφήνοντας πάλι μετέωρο τόν έρώτημα για τόν νόημα τής ζωής.

Ίσως θὰ ἦταν πιὸ λογικὸ νὰ σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἔχει κανένα νόημα, γιατί ἡ ζωὴ εἶναι τὸ νόημα. Δηλαδή τὸ νόημα δὲν εἶναι ἐπίκτητο χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς, πρὸ ὁρισμένοι τὸ ἀποκοτοῦν καὶ ἄλλοι ὄχι. Αὐτὸ πρὸς τὴν πραγματικότητα συμβαίνει εἶναι ὅτι κάποιοι προσπαθοῦν νὰ ἐρμηνεύσουν τὴ ζωὴ, δηλαδή νὰ ἀνακαλύψουν τὸ νόμά της καὶ ἄλλοι ἀφήνουν τὸ νόημα ἀνερμήνευτο. Ἀλλὰ τὸ νόημα εἶναι ἐκεῖ. Εἶναι στὴν ἴδια τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὸ βιώνουν ἅπαντες – ἐν ἐπιγνώσει ἢ ἀσυνείδητα. Ὁ ἄνθρωπος ὡς κτίσμα (δηλαδή δημιούργημα πρὸς δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ αὐτο-προσδιορίσει τὸν σκοπὸ του) δὲν μπορεῖ νὰ παράγει νόημα, παρὰ μόνο νὰ τὸ ζῆσει ἐμπειρικὰ καὶ ἐνίοτε νὰ τὸ ἐρμηνεύσει – εὐστοχα ἢ λανθασμένα, μικρὴ σημασία ἔχει. Ὁ Θεὸς ὡς δημιουργὸς γέννησε ζωὴ λογική, δηλαδή λογοποίησε τὴ ζωὴ, πρὸς σημαίνει πρὸς τῆς ἔδωσε νόημα ὡς ζωῆς – καὶ τὸ νόημα εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἀπαξ καὶ ἀναδύεται μιὰ ζωὴ, αὐτὴ ἀποκτᾷ νόημα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν βιολογικὸ της χρόνο ἢ ἀπὸ τὸ πῶς θὰ βιωθεῖ. Ἀκόμη κι ἂν μιὰ ζωὴ χαθεῖ πρὶν καλά-καλὰ ξεκινήσει, καὶ μόνο τὸ γεγονὸς ὅτι ἦρθε στὴν ὑπαρξὴ, ἀρκεῖ. Γιατί ἡ ζωὴ δὲν εἶναι αὐτοσκοπὸς, ἀλλὰ ἐμπεριέχει ὅλο τὸ νόημα πρὸς τῆς ἔχει δοθεῖ ἀπὸ τὸν Κτίστη της. Ὅσοι ἀδήλωτο ζωὴ φέρει μέσα της νόημα γιατί γεννιέται ὡς καρπὸς ἀγάπης, κι ἐπειδὴ καλεῖται ἐλεύθερα νὰ γίνῃ μέτοχος αὐτῆς τῆς ἀγάπης. Ὁ θάνατος, ὁ ἀφανισμὸς, τὸ κακὸ πλήττει τὴν βιωτὴ, δηλαδή τὸν βιολογικὸ κύκλο τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς ὡς ὑπαρξὴς δὲν χάνεται ποτέ.

Τὰ παραπάνω δὲν ἐρμηνεύουν τὸν παραλογισμὸ τοῦ κακοῦ, οὔτε ἀπαντοῦν στὴν ἀπορία γιὰ τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ἴσως ἐπιτρέψουν μιὰ θεώρηση τῶν πραγμάτων ἔξω ἀπὸ τοὺς ὅρους τῆς ἀνθρώπινης δικαιοσύνης καὶ ἠθικῆς. Ὁ T.S.Eliot τὸ εἶπε μὲ τρόπο ἀπαράμιλλο:

Εἶπα στὴν ψυχὴ μου, ἠσύχασε καὶ περίμενε δίχως ἐλπίδα
Ἄφου ἡ ἐλπίδα θὰ ἦταν ἐλπίδα γιὰ λάθος πράγματα.
Περίμενε δίχως ἀγάπη
Ἄφου ἡ ἀγάπη θὰ ἦταν ἀγάπη γιὰ λάθος πράγματα.

Ἐπάρχει ἀκόμα πίστη
Μὰ ἡ πίστη καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐλπίδα
εἶναι ὅλες τους σὲ ἀναμονή.
Περίμενε δίχως σκέψη, ἀφοῦ δὲν εἶσαι ἕτοιμος γιὰ τὴ σκέψη:
Γιὰ νὰ φτάσεις σ' ὅ,τι δὲ γνωρίζεις,
Πρέπει νὰ πάρεις ἕναν δρόμο ποὺ εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἀγνοίας.
Γιὰ ν' ἀποκτήσεις ὅ,τι δὲν ἔχεις
Πρέπει νὰ πάρεις τὸν δρόμο τῆς ἀνέχειας.
Γιὰ νὰ φτάσεις ὅπου δὲν εἶσαι
Πρέπει νὰ πᾶς ἀπὸ τὸν δρόμο στὸν ὁποῖο δὲν εἶσαι.
Κι ὅ,τι δὲν γνωρίζεις εἶναι τὸ μόνο ποὺ γνωρίζεις.
Κι ὅ,τι κατέχεις εἶναι ὅ,τι δὲν κατέχεις.
Κι ὅπου εἶσαι εἶναι ὅπου δὲν εἶσαι.*

A.M.

*Ἀπόδοση στὰ ἑλληνικά: Κ. Γεμενετζής

ΜΥΣΤΙΚΟΣ 1980*

(Η διάκρισης) τὰ ἐν ἄλλοις σκοτεινῶς ἐνυπάρχοντα,
τῷ ἑαυτῆς λύχνῳ καταφωτίζειν ἰσχύει
(Ἰωάνου, Κλίμαξ, κστ', ι)

Ὁ Γέρον Προφύριος ὁ ἀπελεύθερος τῆς ἐρήμου
ξύπνησε σήμερα μὲ ποδάγρα καὶ στηθάγχη
σημάδι, γέλασε, πῶς ὁ Κύριος τὸν περιέμενε
πάνω ἀπὸ τὸ περιβόλι τοῦ Ὠρωποῦ.
Τέσσερις ὥρες ὄξω ἀπ' τὸ τσίγγινο κελλί του
πρόσμενα τὸν ὄρθιο λόγο του
καθὼς ἡ εὐσχήμων μοναξιά ἢ δυστυχία
κατέφθανεν ἐκ περάτων μὲ πολύβουα ἀμάξια.
Κι ὅταν βγῆκε –μεσημέρι τῆς θαλωρῆς
νὰ μιλήσει στὰ πουλιὰ καὶ στοὺς ἀργάτες
ζῆγισε στὰ μάτια μου τὸ φορτίο τῶν καιρῶν
καὶ μ' ἀντιπαρήλθε μὲ ὑπαινιγμὸ ἐλπίδας.

Ὁ Γέρον Πορφύριος ὁ διακριτικὸς τῆς ἐρήμου
Δὲ μ' ἄφησε νὰ χτυπηθῶ μὲ τὸν ἑαυτό μου.
Τέσσερις ὥρες προσμένοντας τὴ χάρη
ἦταν μιὰ κάπωια θεωρία
τῆς ἀνω Ἱερουσαλήμ.

Πάνος Λιαλιάτσης

*Ποιήματα 1965-1995

Ἐκδ. Ἑλλέβορος

Ἄργος 2002

Ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας κήρυγμα γεγονότων

Αὐτὸ ποὺ λέγει ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς στὸ Εὐαγγέλιο, ὅτι «νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου», συμβαίνει πάντα, ἴσως ὅμως περισσότερο στὸν καιρὸ μας. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ξεκαθαρίσουμε τί πιστεύουμε καὶ ὅτι ἡ πίστη μας αὐτὴ δὲν εἶναι θεωρία καὶ ἰδεολογία οὔτε πολιτικὴ ἢ κοινωνικὴ φιλοσοφία οὔτε ὁ λεγόμενος χριστιανισμὸς ἢ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ εἶναι ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὅλα τὰ ἄλλα, γιὰ τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ λέμε καὶ νὰ τὰ χαρακτηρίζουμε χριστιανικά, δὲν φτάνουν γιὰ νὰ ὑποκατασταθοῦν στὴ θέση τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ τὴν ἀναπληρώσουν. Συμβαίνει ὅλοι νὰ ἔχουμε ἓνα χριστιανικὸ ἐπίχρισμα, νὰ ὀμιλοῦμε ἀόριστα γιὰ χριστιανισμὸ, κοινωνισμὸ καὶ πολιτισμὸ, ἀλλὰ νὰ μὴν ἔχουμε ρίζες πίστεως μέσα μας. Ὅταν λέμε ρίζες πίστεως, ἐννοοῦμε τὴν πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶναι ἡ ὀρθὴ πίστη στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ στὰ γεγονότα τῆς θείας οἰκονομίας. Γι' αὐτὸ ἐπιμένουμε νὰ ὀμιλοῦμε γιὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα, γιατί αὐτὰ εἶναι ἡ βάση τῆς πίστεως καὶ σ' αὐτὰ στηρίζεται ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ γι' αὐτὸ ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐμπειρία ζωῆς, καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο, μέσα στὸ ὁποῖο ἡ ὑπαρξή μας μπορεῖ νὰ εἶναι, δηλαδὴ νὰ ὑπάρχει, παρὰ τὸ ἄπειρο πέρατος τῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι ὁ Θεός· ἡ ζωὴ χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος.

Ἄλλὰ πρέπει νὰ ὀμολογήσουμε ὅτι στὸν καιρὸ μας συγχέουμε τὴ ζωὴ πρὸς τὸ βίον καὶ δὲν πιστεύουμε πιά στὴ ζωὴ, ἀλλὰ μόνο στὸ βίον. Ὅλα τὰ βλέπουμε βιολογικὰ καὶ σωματικά, ὅλα βιοτικά καὶ γήινα. Ἡ ζωὴ μας θαρροῦμε πῶς εἶναι ὅσος καὶ ὁ βίος μας, καὶ κάθε μας προσπάθεια εἶναι ὄχι πῶς θὰ ἔχουμε τὴ ζωὴ, ἀλλὰ πῶς θὰ ἐξασφαλίσουμε τὸ βίον. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως, χωρὶς νὰ ἀδιαφορῇ γιὰ τὸ βίον, πιστεύει στὴ ζωὴ· τὸν ἴδιο τὸν βίον τὸν βλέπει μὲ τὸ πρῶσμα τῆς ζωῆς καὶ κηρύττει ὅτι κανένας δὲν γίνεται κληρονόμος τῆς ζωῆς, ἀν δὲν βιώσῃ ἐν πίστει. Αὐτὸ ἐννοεῖ ὁ ἀπόστολος Πέτρος, ὅταν γράφῃ: «θελήματι Θεοῦ τὸν ἐπίλοιπων ἐν σαρκὶ βιώσαι χρόνον»· τὸν ὑπόλοιπο χρόνο τοῦ βίου σας νὰ ζήσετε σύμφωνα μὲ

τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ θὰ ἔλεγε κάποιος πῶς ἐδῶ παίζουμε μὲ τὶς λέξεις. Τί θὰ πεῖ βίος καὶ τί θὰ πεῖ ζωὴ; Καὶ πῶς τάχα ὁ βίος δὲν εἶναι ζωὴ; Ὁ βίος εἶναι ζωὴ, μὰ δὲν εἶναι ἡ ζωὴ, ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλοίμονο ἂν ὁ ἀνθρώπος ἦταν μόνο ἡ διάρκεια τοῦ βίου του καὶ ἡ ζωὴ του ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ γεννιέται καὶ ἀργὰ ἢ γρήγορα πεθαίνει. Τότε ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα λέμε καὶ σὲ ὅσα πιστεύουμε, θὰ ἦσαν ἓνα ψεῦδος, τὸ Εὐαγγέλιο, τὸ κήρυγμα, ἡ θεία λατρεία, ὅλη ἡ Ἐκκλησία. Τότε δὲν θὰ ὀμιλούσαμε γιὰ ζωὴ οὔτε γιὰ βίον, ἀλλὰ μόνο γιὰ θάνατο. Ἀλλ' ἂν μπορούμε νὰ ὀμιλοῦμε γιὰ βίον κι ἀκόμα καὶ γιὰ θάνατο, εἶναι γιατί ὑπάρχει ἡ θείκη καὶ αἰώνια πραγματικότητα τῆς ζωῆς. Μέσα στὸ μεγάλο καὶ ἀπειροπέλαγος τῆς ζωῆς εἶναι ὁ βίος κι ἓνα ἐπεισόδιο εἶναι ὁ θάνατος. Ἐδῶ θὰ μπορούσαμε νὰ ὀμιλήσουμε γιὰ τὸ μυστήριο τοῦ θανάτου, τί εἶναι πραγματικὰ ὁ θάνατος μέσα στὴ ζωὴ, πῶς τὸν βλέπει καὶ πῶς τὸν δέχεται ἡ πίστη τῆς Ἐκκλησίας. Ὅμως γιὰ νὰ ὀμιλήσουμε γι' αὐτὰ τὰ μεγάλα καὶ ἱερά θέλουμε πολὺ χρόνο, ποῦ δὲν τὸν ἔχουμε τώρα. Δὲν θὰ πρέπει ὥστόσο νὰ παραλείψουμε καὶ νὰ διστάσουμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ παρούσα κατάσταση τοῦ κόσμου δείχνει πῶς οἱ ἄνθρωποι διάγουν τὸν βίον τους χωρὶς ἐλπίδα ζωῆς. Ὁ λόγος ὅμως δὲν εἶναι γιὰ τὸ τί συμβαίνει ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία: ἐκεῖνο ποῦ μᾶς πονάει καὶ μᾶς κάνει ὄχι νὰ λυπούμαστε, ἀλλὰ νὰ αἰσθανόμαστε φόβο καὶ ἀγωνία, εἶναι ὅτι καὶ οἱ λεγόμενοι χριστιανοὶ δὲν ἔχουμε ἐλπίδα ζωῆς. Δὲν φοβούμαστε καὶ δὲν ἀγωνιοῦμε γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ὡς Ἐκκλησία, ἀλλὰ γιὰ μᾶς, ποῦ ἀνήκομε στὴν Ἐκκλησία, ποῦ εἴμαστε τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ δὲν αἰσθανόμαστε νὰ ζεῖ μέσα μας ἡ πίστη καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ εἶναι πίστη καὶ ἐλπίδα ζωῆς. Ἡ Ἐκκλησία κι αὐτὰ ὅλα, ὅσα ἔχουν σχέση μὲ τὸ μυστήριο τοῦ θανάτου, ὄχι θεωρητικά, ἀλλ' ὡς γεγονότα καὶ ἐμπειρία ζωῆς, τὰ βλέπει, τὰ πιστεύει καὶ τὰ ζεῖ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Αὐτὴ τὴ σημασία καὶ τὴν ἔννοια ἔχουν τὰ λόγια ἀπὸ τὸν ἀναστάσιμο ὕμνον: «ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις ἡμῶν, Κύριε, δόξα σοι». Ἀμήν.

† Ἐπισκ. Διονυσίου Ψαριανοῦ, Ἐπὶ πτερύγων Ἀνέμων, Κοζάνη 1988.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΕΥΧΟΥΣ

Έξωφυλλο: Ή θεραπεία του παραλυτικού. Όπισθόφυλλο: Ή Θεοτόκος βρεφοκρατούσα (κώδ. 65. φ 12β) Μονή Διονυσίου. Σελ. 2, 13: Ειδυλλιακαί σκηναί (κώδ. 14. φ 385β), Μονή Έσφιγμένου. Σελ. 4: Ο Ήσους εύλογών παιδίον (κώδ. 587. φ 38β) Μονή Διονυσίου. Σελ. 9: Ο Ήσους εις τήν οικίαν του Λαζάρου (κώδ. 587. φ 1180) Μονή Διονυσίου. Σελ. 12: Τα Εισόδια τής Θεοτόκου. Λεπτομέρεια εικόνας του 14ου αι. Μονή Χελανδαρίου. Όλες οι εικόνες των χειρογράφων προέρχονται από τους τόμους “Οί Θησαυροί του Άγίου Όρους” τής Έκδοτικής Άθηνών.

Το περιοδικό «Επίγνωση» εκδίδεται κάθε τρίμηνο. Έκδότης: Παύλος Πολιτίδης. Συντακτική Έπιτροπή: Ή. Καλόμοιρος, Ά. Μπύρου, Π. Πολιτίδης. Καλλιτεχνική έπιμέλεια: Γρ. Καλόμοιρος. Διεύθυνση έπικοινωνίας: Περιοδικό «Επίγνωση» Τ.Θ. 21098, 555 10 Πυλαία, Θεσσαλονίκη. Τηλ.: 6936927002. E-mail: epignwsi@gmail.com

